

◆ Fědrunku se v Ostravě rubala kupa!

Ano, černého uhlí se na Ostravsku natěžilo za staletí hodně, ale málokdo ví, že se jeho spalováním ohříval už pračlověk. A víte, co má pálení uhlí v pravěku společného s multižánrovým festivalem Colours of Ostrava? Překvapivě mnoho! Ostrava může být učebnicovým příkladem, že všechno souvisí se vším. Například toho, jak přírodní podmínky předurčují společensko-ekonomický charakter města. Tak například generace horníků zde dobývaly uhlí v nevšedním prostředí, ve specifických podmínkách a vytvořily si charakteristickou hornickou mluvu. Porozumíte?

Havýř kozoť synkovi něch idže přefukač šlauch (hadici). Ale uš to trvalo došč dlugo, tak havýř se šoť podživač, co tam tak dlugo robi. Synek šedži za rynnami, caly červyny a nadmuty a fuko do šlauchu. Ukozoť mu, že to muši přikrynčič na plajger, a jak zavoto, něch to potym pušči. „Jo se za tyn čas namažym zbijok“, pravi havýř a idže. Ale co, synek něčakoť, až mu havýř zavoto, a puščiť luft. Havýř ale ešče nímot šlauch přikryncuny ku zbijoku a všicek olej mu stříknuť do pysku. Tak vřešči na synka: „Přišperuj (zatahni ventil), něska mě bydžeš myč a jutro teš, bo to naros něumyješ!“

Vypravoval Leopold Mičko, horník z jámy Ludvík, zdroj <http://nase-rec.ujc.cas.cz>

Plajger, nebo také špica, burčok, fajsel či šramačka - příklady slangových jmen hornických nástrojů jsou důkazem, jak ukládání stromových přesliček, plavuní, či kapradin před stovkami milionů let může ovlivnit třeba mluvu, které hned tak někdo rozumět nebude.

Zhlédněte dokument České televize **Ostrava: Ocelové město** ze série Národní klenoty. Pořad najdete na ivysilani.cz.

Vítkovické Hradčany. Foto Jan Vavřín

- ◆ 1. Rozdělte se do šesti skupin. Každé skupině bude přiděleno jedno téma, ke kterému zjistí a zapíší si informace týkající se následujících ostravských reálií. Pozor, pořad zodpoví jen některé z nich, další budete muset vyhledat z jiných vhodných zdrojů.

ČERNÉ UHLÍ: Jak a přibližně kdy vznikalo černé uhlí?

LANDEK: Jak souvisí rozvoj využívání černého uhlí s ostravským kopcem Landekem? Jak se lidé v minulosti dostali k uhlí bez kopání hluboko v podzemí?

HUTĚ S VYSOKÝMI PECEMI A OCELÁRNY VÍTKOVICE: Kde se nacházejí Vítkovice? Jaká osobnost rozhodla o založení hutí a oceláren ve Vítkovicích? Co především se ve 30. a 40. letech 19. století v hutích vyrábělo?

PAUL KUPELWIESER: Ve druhé polovině 19. století pod vedením úspěšného ředitele Paula Kupelwiesera se do Vítkovických železáren významně investovalo. Které výrobky ve světové kvalitě se ve Vítkovicích začaly vyrábět? Jakým způsobem se Kupelwieser staral o zaměstnance rostoucího podniku?

NOVÝ ŽIVOT DOLNÍCH VÍTKOVIC: Ve kterém roce se přestalo ve vítkovických vysokých pecích tavit železo? Co se s areálem Dolních Vítkovic následně stalo? Jaký památkový status areál má?

COLOURS OF OSTRAVA: Multižánrový festival Colours of Ostrava se v průběhu let stal jedním z nejvýznamnějších kulturních počinů ve střední Evropě. Ve které lokalitě se od roku 2012 odehrává? Které umělce vystupující v minulosti na Colours byste rádi viděli „v akci“?

---

2. Výsledky svého bádání přednese třídě.

3. Ostrava je městem, kde přírodní podmínky ovlivňují společenský a kulturní život dodnes. Pokuste se doplnit větu „Nebýt... nebylo by ... Dokážete tuto větu několikrát duplikovat tak, aby tvořila řetězec příčin a následků (nebýt A nebylo by B. Nebýt B, nebylo by C atd.)?“

4. Vyberte z oborů, jejichž poznatky zeměpis využívá, zkoumající a vyhodnocující informace, kterými jste se v předchozích úkolech zabývali. Svůj výběr zdůvodněte.

archeologie, architektura, ekologie, ekonomie, historie, hydrologie, chemie, fyzika, geologie, klimatologie, kulturní antropologie, paleontologie, psychologie, sociologie, urbanistika

5. A na závěr si zdůvodníme tvrzení, že vše souvisí se vším. Co má společného pračlověk s multižánrovým festivalem, černé uhlí s ocelí, podnikavost lidí s průmyslovou revolucí nebo třeba profesní žargon s turistickým ruchem? Vyberte si jednu dvojici a odpovězte alespoň třemi řádky textu.